

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Факультет економіки та менеджменту
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:

Декан факультету

проф. Є. В. Мироненко

« 31 » 08 2021 р.

Гарант освітньої програми:

доц. О. П. Кваша

« 31 » 08 2021 р.

Розглянуто і схвалено

на засіданні кафедри філософії та СПН
Протокол № 1 від 31.08.2021 р.

В. о. завідувача кафедри

доц. Є. В. Болотіна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА»

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	052 «Політологія»
назва освітньої програми	«Політологія»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
статус	обов'язкова

Розробник: Н. Л. Стешенко, канд. істор. наук, доцент

Краматорськ 2021

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП «Політологія»	Обов'язкова	
5				
Загальна кількість годин				
150				
Змістових модулів – 2		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)			3	
			Семестр	
		6		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 / самостійної роботи студента / 5,3		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
			36	
			Практичні/Лабораторні	
			18	
			Самостійна робота	
			96	
			Вид контролю	
			іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 54/96

II ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Важливою складовою політичної системи будь-якої країни є політична культура – феномен, який задає тон політичним процесам і формує тип політичних відносин як в межах держави, так і на міжнародному рівні.

Головною метою політичної культури, як навчальної дисципліни, є відокремлення політичних аспектів, формальних і неформальних компонентів, установок, стереотипів, орієнтацій, норм, цінностей з комплексу загальнонаціональної культури. Треба враховувати, що елементарна констатація реальності існування того чи іншого комплексу елементів, які можна об'єднати у категорію політичної культури, не знімає питання про те, що ці елементи реалізуються у конкретному політичному процесі, поведінці окремих осіб та соціальних спільнот. Однакові політичні установки, ціннісно-нормативні орієнтації та ідейно-політичні принципи у різних людей та соціальних спільнот у конкретній політичній поведінці мають різний прояв. Категорія політичної культури дозволяє зрозуміти, що в подібних типах політичних структур можуть мати місце різні форми політичної поведінки. З'ясування змісту цього феномена має вирішальне значення для з'ясування як суті, так і механізмів функціонування і впливу політичної культури на політичні процеси. Зробити це можна тільки тоді, коли вдається до аналізу політичної культури як посередника між політичними, соціальними, економічними інтересами, базовими потребами, соціальними

статусами, морально-етичними нормами суб'єктів політичного процесу, з одного боку, та їх політичною поведінкою – з іншого. Політична культура сприяє формуванню певних типів політичної поведінки, вона надає їй спрямованості, але не є детермінуючим фактором.

2.2 **Метою** курсу «Політична культура» є формування у здобувачів вищої освіти знань про політичну культуру як історично зумовлену сукупність загальноприйнятих способів політичної взаємодії та правил і норм, що регулюють їх, яка відображає соціальний досвід, традиції та інтереси соціальних суб'єктів у вигляді системи фундаментальних політичних цінностей, установок і моделей поведінки.

2.3 **Завданнями дисципліни** є формування у здобувачів вищої освіти навичок та вмінь:

- використання теоретичних знань під час аналізу політичної культури, її основних форм та функцій в політичному процесі;
- визначення основних механізмів збереження, відтворення та змін політичної культури суспільства, групи, особистості;
- визначення специфіки та прогнозування змін в політичній культурі громадян України;
- аналіз джерел і наслідків щодо змін політичної культури у перехідних політичних системах.

2.4 **Міждисциплінарні зв'язки.** Предмет вивчення курсу «Політична культура» тісно пов'язаний із проблематикою таких дисциплін, як «Історія та теорія демократії», «Інформаційні війни», «Філософія політики», «Порівняльна політологія».

2.5 Мова викладання: українська.

III ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Політична культура» увага приділяється оволодінню здобувачами такими **загальними та спеціальними компетентностями:**

- знання політичної культури як історично зумовленої сукупності загальноприйнятих способів політичної взаємодії та правил і норм, що регулюють їх, яка відображає соціальний досвід, традиції та інтереси соціальних суб'єктів у вигляді системи фундаментальних політичних цінностей;

- здатність критично оцінювати об'єкти політичної культури, основні проблеми і суперечності (ЗК03);

- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, здатність до ефективного комунікування та співпраці з колегами, толерантність до іншої та інакшої позиції (ЗК04);

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини в Україні (ЗК06);

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку політичної культури, її місця у загальній системі знань про суспільство (ЗК07);

- здатність використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат у сфері політичної культури (СК 01);

- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у культурному контексті (СК03);

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних **програмних результатів навчання**:

- розуміти предметну область, етичні засади політичної культури (ПРН 01);
- вміти критично мислити у сфері політичної культури (ПРН 03);
- мати навички комунікації у сфері політичної культури (ПРН 04);
- знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності (ПРН 06);
- розуміти історію, закономірності та етапи розвитку політичної культури, знати її цінності та досягнення (ПРН 07);
- вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат у сфері політичної культури (ПРН 08);
- вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у культурному контексті (ПРН 10).

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Політична культура», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформувати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері здобувач здатний знати і розуміти:

- сутність і структуру політичної культури;
- особливості політичної культури постіндустріального суспільства;
- відмінності використання понять політичних цінностей і норм;

в афективній сфері здобувач здатний:

- критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал;
- представити об'єктивну характеристику системи політичних цінностей постіндустріального суспільства;
- визначати особливості трансформаційних процесів, що відбуваються в політичній культурі постіндустріального суспільства;
- характеризувати проблеми формування політичної культури України в контексті сучасного постіндустріального суспільства.
- аналізувати процеси політичної культури як на місцевому так і на загальноукраїнському рівні;

• здобувач здатний співпрацювати з іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики.

у психомоторній сфері здобувач здатний:

- самостійно застосовувати теоретичні знання в процесі роботи в дослідницькій групі;
- на належному науково-теоретичному рівні здатний презентувати результати проведених політологічних досліджень та самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів, мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатний самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення матеріалу, аналіз та інтерпретацію тексту.

IV ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Теоретико-методологічні та прикладні основи аналізу політичної культури

Тема 1 Вступ. «Політична культура» як навчальна дисципліна

Місце навчальної дисципліни «Політична культура» у змісті навчання фахівця-політолога. Структура навчальної дисципліни «Політична культура». Система оцінювання знань із навчальної дисципліни «Політична культура». Огляд загальної та додаткової літератури, Інтернет-ресурсів до вивчення навчальної дисципліни «Політична культура».

Тема 2 Феномен і поняття політичної культури. Формування теорії політичної культури

Категорія «політична культура»: зміст, основні концептуальні розробки поняття, етапи формування теорії політичної культури. Поняття «політична культура». Категоріального статусу воно набуває у другій половині 20 століття завдяки зусиллям Г.Алмонда, С.Верби, Л.Пая, Д.Каванаха, У.Розенбаума, Д.Елазара, К.фон Бойме та інших, які закріпили його в політологічному лексиконі. Виникнення теорії політичної культури – це своєрідна спроба подолання формальних методів дослідження політики, прагнення об'єднати офіційну та реальну політичні системи, зв'язати процес прийняття управлінських рішень та політичну поведінку громадян.

Тема 3 Прикмети політичної культури

Політична культура – це сфера загальнолюдської культури, що пов'язується з політикою. Має три основні діяльнісні форми: духовну, яка включає політичний досвід, традиції, ролі, цінності, орієнтації і установки, політичні почуття та емоції, тип політичного мислення; предметну, яка охоплює певні способи і зразки організації політичних інститутів, засобів політичної діяльності, за допомогою яких матеріалізуються досягнення наукової думки; функціональну, яка визначає стиль, безпосередні дії, механізми політичної діяльності, характер політичного процесу.

Тема 4 Варіанти наукових підходів до структурних компонентів політичної культури

Структурні компоненти політичної культури: поліваріативність підходів. Крім орієнтацій, на думку багатьох науковців, до структури політичної культури входять: політичний досвід, традиції; політичні стереотипи; політичні міфи; моделі політичної поведінки особистості і груп; моделі функціонування політичних інститутів; політична ідеологія; політичні символи; політична соціалізація.

Тема 5 Основні функції політичної культури в сучасному суспільстві

Політична культура виконує в суспільстві певні функції: 1) нормативно-ціннісну; 2) ідентифікацій; 3) пізнавальну; 4) адаптацій; 5) соціалізацій; 6) виховну; 7) мобілізаційну; 8) інтеграцій (дезінтеграцій); 9) відтворювальну; 10) комунікацій.

Тема 6 Проблема типологізації політичної культури в політичній науці

Проблема типологізації політичної культури: «класичні» підходи і сучасний погляд. Для того щоб ґрунтовніше дослідити суть різних політичних культур, дослідники групують їх на основі тих чи інших ознак, вибудовуючи таким чином різні політико-культурні типології.

Тема 7 «Класичні» підходи до типологізації політичної культури

Серед «класичних» типологій варто звернути увагу на класифікації Г.Алмонда і С.Верби, Є.Вятра. Риси парафіяльного, підданського та активістського типів політичної культури за Г. Алмондом та С. Вербою. Інтерес викликає ще одна класифікація політичної культури, запропонована Г. Алмондом, який виділяє такі її типи – гомогенний, фрагментований, змішаний і тоталітарний.

Тема 8 Сучасна політична наука про типи політичної культури

Серед нових підходів слід виділити цивілізаційний підхід, підхід У.Розенбаума, К.Гаджієва, Д.Каванаха. Сучасна політична наука пропонує ще декілька класифікацій політичної культури. Зокрема, в залежності від суб'єкта політики політична культура поділяється на: політичну культуру загальнолюдську; цивілізації; суспільства; соціальної спільноти і групи; особистості. Залежно від сфер політичного процесу: політична культура володарювання, управління; політична культура політичної участі; політична культура політичної опозиції. Залежно від форм і методів здійснення влади (політичного режиму): тоталітарна політична культура; авторитарна політична культура; демократична політична культура; політична культура перехідного типу. За ступенем розповсюдження: масова політична культура; елітарна політична культура.

Тема 9 Політична соціалізація: сутність, етапи і моделі

Питання політичної соціалізації: поняття, типи, етапи. Політична соціалізація – це засвоєння політико-культурних цінностей, політичних орієнтацій, форм політичної поведінки, що прийнятні для певного суспільства. Це сприяє забезпеченню стабільності політичної системи. Змістом політичної соціалізації є залучення людини до норм і традицій певної політичної системи, формування навичок політичної участі, інформування про мету і методи політики, що здійснюється.

Тема 10 Шляхи формування політичної культури

Основні канали та шляхи формування політичної культури. Чинники соціалізації можна поділити на соціально-інституційні та інформаційні (ЗМІ). Відповідно до чинників можна визначити і відповідні форми соціалізації: соціальну й інформаційну. В процесі політичного виховання вдаються до різних засобів впливу на особистість. На рівні індивідуального виховання важливу роль відіграє особистий вплив і приклад інформаторів, пропагандистів, агітаторів, які створюють спеціальні ситуації, забезпечують вербальний вплив. На рівні малих соціальних груп застосовуються такі колективні форми політичного виховання, як збори, дискусії, семінари тощо. На рівні великих соціальних груп ефективний вплив на політичне виховання справляють масові дії – мітинги, демонстрації,

маніфестації тощо. Проте найефективнішим інструментом на всіх рівнях політичного виховання є засоби масової інформації.

Тема 11 Електоральна культура як складова політичної культури

Поняття електоральної культури. Політична і електоральна культури. Поняття правової культури суспільства. Політична і правова культура суспільства, їх співвідношення.

Тема 12 Основні наукові школи дослідження електоральної поведінки

Загалом можна виокремити такі школи, традиції, предметом яких було дослідження демократичної політики з позиції окремого виборця: школа політичної соціології, що створилася на базі відділення прикладних соціальних досліджень Колумбійського університету; школа соціальної психології, що виникла в дослідницькому центрі Мічиганського університету; політекономічна школа, своєрідною відправною точкою якої можна вважати працю Е. Даунса «Економічна теорія демократії». Крім спільності предмета досліджень, зазначені школи об'єднує і вирішення питання здатності окремих громадян діяти в умовах демократичної політики (кожна має свій варіант).

Змістовий модуль 2

Особливості політичної культури країн Заходу і Сходу. Політична культура українського суспільства

Тема 13 Особливості політичної культури та політичної соціалізації в деяких країнах світу. Політична культура та процес політичної соціалізації у Великобританії

Поняття західної політичної культури, її історичні корені, традиції, характерні риси і домінанти. Територія розповсюдження західної політичної культури, її людський (більше 1 млрд. людей) і країновий потенціал. Феномен Західництва. Держава, право і гроші в політичній культурі Заходу. «Консенсус» між державою і громадянським суспільством. Роль середнього класу в політиці. Особливості масової участі в політиці, електоральна поведінка громадян Західних держав. Роль релігій у формуванні політичної участі громадян. Масова свідомість, політичні орієнтації і стереотипи сучасного західного суспільства. Діалектика модернізму і традицій в політичній культурі сучасного західного суспільства. Постмодернізм в політиці. Роль національних меншин в державах Заходу; особливості сучасної політики культури у сфері національно-етнічних відносин. Політична культура країн Європи, Великобританії. Регіональні особливості політичних культур в Західних країнах.

Тема 14 Особливості політичної культури в Китаї

Цивілізації і культури Сходу. Східні культури про пріоритет колективу і колективне існування людини, її гармонії з природою. Ставлення східних культур до індивідуалістичної орієнтації. Неприйняття індивідуалізму, «речового матеріалізму» та ряду інших (матеріальних) особливостей західної культури в умовах Сходу. Солідарність, всезагальність, гармонія, поступовість як основні

цінності східної культури. Трансформація і модернізація східних культур в сучасних умовах. Особливості громадянського суспільства. Авторитарно-традиціоналістська домінанта політичної культури Сходу. Переважно авторитарна, «піддансько-партисипаторна» політична культура країн Сходу. Система політичних цінностей на Сході. Сталі традиції авторитарного правління в суспільствах Сходу.

Тема 15 Політична соціалізація в США

Діалог культур Схід-Захід. Глобалізація та її значення для світового розвитку. Глобалізація та небезпека уніфікації світу. Проблема ідентичності. Роль ідеології в політичній культурі американців значно скромніша, ніж в інших країнах. Найактивніше роль ідеології виявляється в політичних культурах Італії, Нідерландів, Німеччини. Важливою рисою політичної культури американців є їх переконаність у тому, що всі (без винятку) мають фундаментальні права, і кращий засіб їх відстояти – не очікувати, коли вони будуть визнані представниками законодавчої чи виконавчої влади, а через суд домогтися, щоб посадові або приватні особи їх дотримувалися. Рівень залучення індивіда до політики.

Тема 16 Політична культура сучасного українського суспільства

Особливості електоральної культури українського соціуму. Проблеми формування політичної культури в трансформаційному суспільстві. Держава і громадянське суспільство: проблеми взаємодії в Україні. Роль політичних партій і громадських об'єднань у формуванні політичної культури сучасного українського суспільства. Проблеми політичної соціалізації в Україні. Поняття толерантності. Різні види толерантності. Політична толерантність. Толерантність та її значення в діалозі цивілізацій і культур.

Тема 17 Домінанти політичної культури сучасної України

Роль України в світовому процесі. Порівняльний аналіз політичних культур провідних світових та регіональних цивілізацій (суспільств), перспективи і можливості їх діалогу та взаємодії. Кроскультурний аналіз політичних культур Заходу – України – Сходу, перспективи і можливості їх діалогу та взаємодії у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Тема 18 Регіональні особливості політичної культури в Україні

Відмінності в окремих елементах політичної культури зумовлені об'єктивними чинниками: соціально-економічними, історичними, духовними, психологічними, мовними особливостями регіонів. Проте в свідомості людей є розуміння необхідності консолідуватися для подолання кризових явищ у суспільстві і реалізації інтересів українського народу. Необхідно створення базових елементів політичної культури на основі загального способу життя, звичок, традицій, які сприяли б подальшій інтеграції окремих регіонів України за наявності єдиної консолідуючої політичної ідеї.

V СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та прикладні основи аналізу політичної культури						
1	Вступ. «Політична культура» як навчальна дисципліна	8	2/1	1		5/7
2	Феномен і поняття політичної культури. Формування теорії політичної культури	8	2/1	1		5/7
3	Прикмети політичної культури	8	2/1	1		5/7
4	Варіанти наукових підходів до структурних компонентів політичної культури	8	2/1	1		5/7
5	Основні функції політичної культури в сучасному суспільстві	8	2	1		5/8
6	Проблема типологізації політичної культури в політичній науці	8	2	1		5/8
7	«Класичні» підходи до типологізації політичної культури	8	2	1		5/8
8	Сучасна політична наука про типи політичної культури	8	2	1/1		5/7
9	Політична соціалізація: сутність, етапи і моделі	8	2	1/1		5/7
10	Шляхи формування політичної культури	8	2	1/1		5/7
11	Електоральна культура як складова політичної культури	8	2	1/1		5/7
12	Основні наукові школи дослідження електоральної поведінки	8	2	1		5/8
Змістовий модуль 2. Особливості політичної культури країн Заходу і Сходу. Політична культура українського суспільства						
13	Особливості політичної культури та політичної соціалізації в деяких країнах світу. Політична культура та процес політичної соціалізації у Великобританії	9	2	1		6/9
14	Особливості політичної культури в Китаї	9	2	1		6/9
15	Політична соціалізація в США	9	2	1		6/9
16	Політична культура сучасного українського суспільства	9	2	1		6/9
17	Домінанти політичної культури сучасної України	9	2	1		6/9
18	Регіональні особливості політичної культури в Україні	9	2	1		6/9
Усього годин		150	36/4	18/4		96/152

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота здобувачів.

5.2. Тематика семінарських занять

№ з/п	Тема заняття
1	Вступ. «Політична культура» як навчальна дисципліна
2	Феномен і поняття політичної культури. Формування теорії політичної культури. Прикмети політичної культури
3	Варіанти наукових підходів до структурних компонентів політичної культури. Основні функції політичної культури в сучасному суспільстві
4	Проблема типологізації політичної культури в політичній науці. «Класичні» підходи до типологізації політичної культури. Сучасна політична наука про типи політичної культури
5	Політична соціалізація: сутність, етапи і моделі. Шляхи формування політичної культури
6	Електоральна культура як складова політичної культури. Основні наукові школи дослідження електоральної поведінки. Поняття електоральної культури. Типи електоральної поведінки
7	Особливості політичної культури та політичної соціалізації в деяких країнах світу. Політична культура та процес політичної соціалізації у Великобританії. Особливості політичної культури в Китаї. Політична соціалізація в США
8	Політична культура сучасного українського суспільства. Домінанти політичної культури сучасної України
9	Регіональні особливості політичної культури в Україні

5.3 Перелік індивідуальних завдань

Головною ціллю індивідуальних завдань є контроль самостійної роботи здобувачів. Цей контроль здійснюється завдяки написанню здобувачами доповідей, рефератів, презентацій тощо. Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Здобувач вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком здобувач здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, здобувач розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, текст доповіді – 4-5 стандартних сторінок комп'ютерного набору. Завдання здобувачам видаються упродовж триместру.

Теми рефератів, презентацій:

1. Людина як об'єкт і суб'єкт політичного життя.
2. Основні форми та види політичної участі
3. Політична соціалізація як механізм формування політичної людини
4. Об'єктивні і суб'єктивні чинники політичної соціалізації
5. Поняття «політична культура» у концепціях Г.Алмонда, Л.Пая, Л.Дитмера
6. Політологічний аналіз підходів до визначення політичної культури
7. Політичні аспекти цивілізації. Цивілізація і політична культура
8. Поняття, структура і функції політичних символів
9. Політичний міф: сутність та види
10. Політична культура і політичні комунікації
11. «Мовна політика»: її сутність, рівні
12. Етичний аспект політичної культури

13. Проблема типологізації політичної культури
14. Фактори формування політичної культури
15. Поняття та зміст, структурні компоненти менталітету
16. Особливості української ментальності, її вплив на політичну культуру нації
17. Установка як структурний елемент політичної культури: сутність, будова
18. Поняття політичного стереотипу і його вплив на політичну культуру
19. Справедливість, демократія, свобода та рівність як суспільні ідеали і цінності політичної культури
20. Віра як атрибут політики і політичної культури
21. Політичні орієнтації громадян сучасної України
22. Субкультура як автономне структуроване утворення, її сутність
23. Види політичного мистецтва, їх ознаки і роль у формуванні політичної культури
24. Шляхи формування демократичної політичної культури у сучасній Україні
25. Роль предметних політичних символів у формуванні політичної культури
26. Ідеологія як стрижень політичної культури
27. Сутність, принципи, засоби і функції пропаганди
28. «Діалогова етика» і культура політичної боротьби
29. Правова і політична субкультури: основи співіснування
30. Політична та правова освіта в Україні та умови її ефективності

5.4 Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі опрацьовують матеріал аудиторних занять курсу, і питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни.

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- підготовка творчих робіт (реферати, презентації, виступ на конференції).

Питання для самоконтролю

1. Людина як суб'єкт політичного життя.
2. Поняття, норми та цінності політичної етики.
3. Субкультура як автономне структуроване утворення. Поняття політичної субкультури.
4. Сутність політичної поведінки особистості.
5. Основні типи взаємодії політики і моралі.
6. Особливості політичної субкультури сучасної молоді.
7. Основні форми та види політичної участі.
8. Проблема типологізації політичної культури.
9. Поняття політичного мистецтва.

10. Лояльність, апатія, відчуження, нігілізм як форми політичної участі, їх сутність.
11. Цивілізаційний підхід до виокремлення типів політичної культури.
12. Види політичного мистецтва, їх ознаки.
13. Громадська, організаційна, управлінська діяльність, їх сутність.
14. Жанри художньої політичної літератури, її роль у формуванні політичної культури.
15. Типологія політичної культури за Г. Алмондом та С. Вербою.
16. Політична соціалізація як механізм формування політичної людини.
17. Ознаки цілісної та фрагментарної політичної культури, підстави їх виділення.
18. Мистецтво, скульптура та архітектура, їх значення для політичної культури суспільства.
19. Об'єктивні та суб'єктивні чинники політичної соціалізації.
20. Ознаки ліберально-демократичного типу політичної культури.
21. Проблеми формування нового типу політичної культури.
22. Зміст поняття «політична культура».
23. Ознаки авторитарного і тоталітарного типів політичної культури.
24. Шляхи формування демократичного типу політичної культури в сучасній Україні.
25. Концепція політичної культури Г. Алмонда.
26. Ринкова та бюрократична політична культура.
27. Роль політичної символіки у формуванні політичної культури.
28. Концепція політичної культури Л. Пая.
29. Особливості політичної культури в сучасній Україні.
30. Значення ідеологічного компоненту в політичній культурі.
31. Концепція політичної культури Л. Дитмера.
32. Зовнішні чинники формування політичної культури, їх характеристика.
33. Проблеми надмірної ідеологізації суспільства та ідеологічної беспорядності в політичній культурі.
34. Сутність психологічного підходу до визначення політичної культури.
35. Внутрішньополітичне життя як фактор формування політичної культури.
36. Політична реклама та політична пропаганда як інструменти формування політичної культури.
37. Сутність символічного підходу до розуміння політичної культури.
38. Поняття та зміст менталітету нації, його зв'язок з політичною культурою.
39. Принципи та функції політичної реклами та політичної пропаганди.
40. Основні характеристики діяльнісного підходу щодо розуміння політичної культури.
41. Структурні компоненти менталітету.
42. Засоби політичної пропаганди.
43. Сутність ідеологічного підходу до визначення політичної культури.
44. Особливості української ментальності та її вплив на політичну культуру.
45. Чинники та умови ефективності політичної пропаганди та реклами.
46. Динамічність та стабільність як основні риси політичної культури.
47. Функції політичної культури.
48. «Діалогова етика» та культура політичної боротьби.
49. Закритість та відкритість як риси політичної культури.

50. Ступінь реалізації функцій політичної культури в перехідний період (на прикладі України).

51. Проблема політичних субкультур в сучасному українському суспільстві.

52. Зовнішня і внутрішня політична культура, їх риси.

53. Суб'єкт і об'єкт як компоненти політичної культури, їх характеристика.

54. Політична і правова культури: основи співіснування.

55. Політична культура в умовах глобалізації.

56. Установа як структурний елемент політичної культури: сутність та будова.

57. Найбільш популярні моделі голосування виборців.

58. Поняття і функції політичних символів.

59. Цінності в політичній культурі.

60. Культура електоральної поведінки. Моделі голосування за Дж. Сарторі.

61. Структура політичних символів, характеристика компонентів.

62. Демократія як цінність політичної культури сучасного суспільства.

63. Поведінкові стереотипи в політичній культурі населення України.

64. Сутність політичного міфу.

65. Поняття і типи політичних орієнтацій в політичній культурі.

66. Політична освіта в сучасній Україні та умови її ефективності.

67. Види політичних міфів.

68. Ідеали свободи, плюралізму в політичній культурі.

69. Інтегруюча функція політичної культури, її зміст і значення для українського суспільства.

70. Мораль та етика як аспекти політичної культури.

71. Поняття політичного стереотипу і його вплив на політичну культуру.

72. Виховна та соціалізуюча функції політичної культури, їх роль в умовах трансформації суспільства.

73. Структура політичної культури.

74. Формування теорії політичної культури.

75. Риси парафіяльного, підданського та активістського типів політичної культури за Г. Алмондом та С. Вербою.

76. Соціокультурні чинники політики. Культура і антикультура. Взаємовплив культури й політики.

77. Поняття абсентеїзму, шляхи його подолання.

78. Характеристика основних рівнів політичної культури: рівень свідомості, поведінковий та інституційний рівні.

79. Характеристика основних етапів політичної соціалізації особистості.

80. Віра як атрибут політики і політичної культури.

81. Домінанти політичної культури сучасної України.

82. Основні наукові школи дослідження електоральної поведінки.

83. Політичне виховання та його роль в процесі формування політичної культури.

84. Регіональні особливості в політичній культурі України.

85. Цінності та ціннісні орієнтації в політичному житті суспільства: реальні та декларативні політичні цінності, їх функції.

86. Сучасні дослідження політичної культури в Україні.

87. Політична культура і політична свідомість: особливості функціонування.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи та підходи до навчання:

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у моделюванні рольових ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі роботи освітньої платформи дистанційного навчання Moodle DDMA.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи:

- словесні методи – у вигляді бесіди, інструктажу, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід;
- наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню;
- практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії;

– наукова робота здобувача – наукові дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, а саме: обговорення, діалог.

VI КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок. Максимальна кількість балів (100) при оцінюванні знань з навчальної дисципліни, яка завершується екзаменом, формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна: – за поточну успішність 100 балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55); – на екзамені 100 балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

Контрольні заходи включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів; модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля; підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється у відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VII СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів денної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	min-max балів	Тиж день	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	20-40	1-18	Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
2	Написання статті, реферату	10-20	1-18	Здобувач здатний продемонструвати достатній рівень опанування основних положень з обраної тематики, демонструвати знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки
3	Контрольна робота №1	10-15	8	Здобувач продемонстрував достатній рівень знань з тем першого змістового модулю, що відповідає програмним результатам навчання з дисципліни
4	Контрольна робота №2	10-15	17	Здобувач продемонстрував достатній рівень знань з тем другого змістового модулю, що відповідає програмним результатам навчання з дисципліни
5	Тестове семінарське завдання №1, №2	5-10	4/12	Здобувач виконує теоретичні завдання, що відповідає програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1 та №2
Поточний контроль		55-100	9/18	Здобувач продемонстрував достатній рівень знань з тем першого та другого змістових модулів курсу, що відповідає програмним результатам навчання з дисципліни
Підсумковий контроль. Екзамен		55-100	19	Здобувач продемонстрував достатній рівень знань з тем першого та другого змістових модулів курсу, що відповідає програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		55-100		Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності +0,5*оцінка підсумкового контролю

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none">• фронтальне опитування за понятійним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття;• оцінювання активності участі у дискусіях
2.	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none">• письмовий звіт або реферат про виконання індивідуального завдання;• оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Контрольні роботи	<ul style="list-style-type: none">• питання до контрольної роботи
Підсумковий контроль		<ul style="list-style-type: none">• питання до іспиту

VIII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Колісніченко Р. М. Глобалістична свідомість людства: політологічний аналіз: монографія. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 422 с.
2. Копилов В. О. Політична теорія і політична практика : основні поняття : навч. посіб. / В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Л. А. Лобанова, О. М. Мостіпан, О. В. Раздіна; Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т». Харків, 2015. 195 с.
3. Макаренко Б. Г. Культура й політична участь особистості. Духовна культура як чинник гуманізації політичної участі людини у трансформаційному суспільстві : монографія / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Дніпропетровськ : Арт-Прес, 2016. 334 с.
4. Макаренко Б. Г. Формування політичної культури особистості як основи гуманізації її політичної участі. *Політологічний вісник*. 2014. Вип. 74. С. 182–193.
5. Муляр В.І. Політологія : навч. посіб. / Житомир. держ. технол. ун-т. 4-те вид., перероб. і допов. Житомир : ЖДТУ, 2014. 335 с.
6. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: навч. посіб. К. : МАУП, 2008. 96 с.
7. Правова і політична культура українського соціуму за умови модернізації політико-правового життя : монографія / О. О. Безрук та ін. ; за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. 558 с.
8. Рудакевич О. М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : монографія / Терноп. нац. екон. ун-т. Т. : ТНЕУ, 2013. 350 с.
9. Український парламентаризм і політична культура суспільства : міждисциплінар. дослідж. / Нац. акад. наук України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича ; відп. ред. М. Литвин. Київ : ІУ, 2012. 296 с.

Додаткова:

10. Береза В. О. Політична соціалізація особистості в умовах політико-культурної трансформації українського суспільства: сутність, проблеми, тенденції розвитку : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.03 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 34 с.
11. Воловик В. І. Політична філософія : навч. посіб. для студ. ВНЗ / ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т», МОНМС України. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 183 с.
12. Гураль Л. І. Ціннісні орієнтири у текстах опозиційних політиків ХХ століття. *Прикарпат. вісн. НТШ. Сер. Думка*. 2018. № 5. С. 251–264.
13. Очеретяний А. До питання про предмет політології. *Вища шк.* 2013. № 7. С. 59–69.
14. Політологія : навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач та ін. ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 219 с.
15. Політологія : навч.-метод. посіб. / Л. М. Мельник, І. А. Дужа. Біла Церква : б. в., 2019. 425 с.
16. Політологія : підручник / І. А. Мельничук, О. Г. Суліменко, Т. І. Михайлова ; Житомир. нац. агрокол. ун-т, Каф. сусп. наук. Житомир : Рута, 2019. 109 с.
17. Політологія : підручник / М. П. Требін та ін. ; за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
18. *Сучасна політична нація: духовно-моральні, культурно-етичні та соціально-економічні засади розвитку. XIV науково-практична конференція / ВНЗ «Нац. акад. упр.», Центр перспект. соц. дослідж., Суспіл.-наук. проект «Духов. цінності укр. сусп-ва у світлі співпраці суспільствознавства і богослов'я» ; редкол.: Чугаєнко Ю. О. та ін. ; упоряд. Привалко Т. В. Київ : НАУ, 2014. 331 с.*
19. Траверсе Т. М. Політична психологія : підручник. К. : Київ. ун-т, 2017. 318 с.

Електронні ресурси

<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-45.html%20%20>
http://www.djereho.com/index.php?option=com_content&task=category§ionid=12&id=123&Itemid=251
<http://www.niss.gov.ua>
http://www.znannia.com.ua/index.php?page=shop.browse&category_id=13&option=com_virtuemart&Itemid=1